

Оробець О.П.

здобувач вищої освіти

Карпатський національний університет

імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ГРОТЕСКУ У ПЕРШІЙ ЧАСТИНІ РОМАНУ ДЖОНАТАНА СВІФТА «МАНДРИ ГУЛЛІВЕРА»

Анотація. У статті розглянуто використання та функціонування гротескних форм у першій частині роману «Мандри Гуллівера» Джонатана Свіфта. Гротескні форми є одним із основних художніх прийомів Джонатана Свіфта, за допомогою якого автор з легкістю поєднує реальне і фантастичне, сумне та комічне, вміло створює алюзію та сатирично відображає суспільно-політичні реалії Англії XVII століття. Дослідження зосереджується на аналізі того, як гротеск допомагає авторові відтворити суперечності людської природи, абсурдність суспільного устрою та духовну деградацію людини, а також як цей прийом зберігає свою художню силу у перекладах українською мовою. Окрема увага приділяється порівнянню перекладацьких інтерпретацій гротеску у версіях Ю. Лісняка, Р. Доценка та М. Іванова, що дозволяє простежити еволюцію сприйняття твору в українській культурі. Стаття демонструє, що гротеск у романі Свіфта виконує не лише естетичну, а й соціально-філософську функцію, перетворюючись на засіб сатиричного осмислення реальності та формування критичного мислення читача.

Ключові слова: гротеск, сатира, Просвітництво, алегорія, абсурд, політична критика, переклад.

Orobets O. Features of the ukrainian translation of the grotesque in the first part of Jonathan Swift's novel «Gulliver's travels». The article examines the use and functioning of grotesque forms in the first part of Jonathan Swift's novel Gulliver's Travels. Grotesque forms are one of Jonathan Swift's main artistic techniques, with the help of which the author easily combines the real and the fantastic, the sad and the comic, skillfully creates an allusion and satirically reflects the socio-political realities of 17th-

century England. The study focuses on the analysis of how the grotesque helps the author to recreate the contradictions of human nature, the absurdity of the social system and the spiritual degradation of man, as well as how this technique retains its artistic power in translations into Ukrainian. Special attention is paid to the comparison of translators' interpretations of the grotesque in the versions of Yu. Lisnyak, R. Dotsenko and M. Ivanov, which allows us to trace the evolution of the perception of the work in Ukrainian culture. The article demonstrates that the grotesque in Swift's novel performs not only an aesthetic, but also a socio-philosophical function, turning into a means of satirical.

Key words: *grotesque, satire, Enlightenment, allegory, absurd, political criticism, translation.*

Актуальність дослідження. Використання гротеску є важливим аспектом у написанні творів, а також у їх розумінні та тлумаченні. За допомогою гротеску створюються непрямі алюзії на ті чи інші явища, людей і т.д. Англійський письменник Джонатан Свіфт широко використовував гротеск у своїх творах, у цьому дослідженні ми можемо порівняти як саме гротескні форми були перекладені українськими авторами, знайти спільне та відмінне у тексті. Також, розкрити нові варіанти використання та трактування гротеску в українському суспільстві та контексті.

Дослідження та аналізування гротескних елементів, а саме їх переклади українською у творах Свіфта українськими перекладачами є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє з'ясувати, як саме перекладачі інтерпретують складні стилістичні й емоційні варіації оригіналу, наскільки точно передається авторський тон і критичне спрямування тексту. Порівняння різних варіантів перекладу допомагає виявити щось схоже та абсолютно різне у художніх витворах, а також відслідкувати, як український культурний контекст впливає на сприйняття й переосмислення гротеску.

Крім того, це дослідження відкриває можливість відкрити гротеск у більш ширшому розумінні його функцій в сучасному українському літературознавстві, показати його можливості як засобу художнього узагальнення, іронічного контексту та соціальної критики. Таким чином, вивчення специфіки відтворення гротеску у перекладах творів

Джонатана Свіфта сприяє глибшому розумінню не лише його творчості, а й розвитку української перекладацької традиції в цілому.

Метою статті є детальний аналіз різних перекладів одних і тих самих уривків з оригінального тексту Джонатана Свіфта «Мандри Гуллівера» та порівняння різних підходів перекладачів до передачі змісту, а також стилістичних і художніх особливостей твору. Особлива увага приділяється тому, як українські перекладачі відтворюють художню функцію гротеску, досить складного літературного та стилістичного прийому, що поєднує зовсім протилежні якості. Дослідження спрямоване для того, щоб визначити якими мовними, стилістичними та композиційними засобами перекладачі передають контрастність і суперечливість світу, створеного Свіфтом, а також як саме вони інтерпретують сатиричний підтекст, закладений у гротескних образах.

Крім того, метою є порівняння перекладацьких стратегій і визначення ступеня відповідності кожного перекладу оригінальному задуму автора, його іронії, алегорій і соціальної критики. Також цікавить аналіз того, наскільки адаптація гротеску у перекладах зберігає інтелектуальну глибину, філософську і сатиричну спрямованість твору, а також чи виникають нові смислові відтінки у процесі перекодування тексту для українського читача.

Для дослідження обираємо переклади Юрія Лісняка (Київ: «Дніпро», 1983); Ростислава Доценка (Київ: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2015); Миколи Іванова (Київ: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2015).

Виклад основного матеріалу. Прочитавши твір «Мандри Гуллівера» в оригіналі та в українських перекладах, можна виокремити, що перекладач Юрій Лісняк для прикладу є більш схильним до класичної школи перекладу, на це вказує точність змісту та стилістична стриманість. Така перекладацька манера іноді пом'якшує гротеск, для прикладу уривок: «Their tallest trees are about seven feet high» [4, с. 24] був перекладений як : «Найвищі дерева сягають лише семи футів заввишки» [1, с. 45]. Отже, можна сказати що при перекладі Ю. Лісняк робить фразу більш нейтральною, тоді як оригінальний текст здається іронічним і деталізованим, що створює дивне спотворення перспективи.

Щодо інших перекладів, Ростислав Доценко намагається передавати стиль Свіфта більш точно, його основною метою є збереження цілісності та комічності, фізичного абсурду. Для прикладу

цей ж уривок: «Their tallest trees are about seven feet high» [4, с. 24], що в українському перекладі Р. Доценка вже звучить так: «Найвищі їхні дерева - не вищі за людину» [2, с. 47], цим перекладом Р. Доценко додає комічності до твору.

Цікавим за творчою манерою є найновіший переклад Миколи Іванова, він прагне модернізувати мову: використано короткі, ритмічні фрази, що передають характер твору. Проте часом зникає відчуття історичної дистанції, притаманне XVIII ст. тобто, гротеск набуває більш «гумористичного», аніж «сатиричного» відтінку. Знову ж таки, подивившись на переклад уривку «Their tallest trees are about seven feet high» [4, с. 24], який в перекладі Миколи Іванова звучить як «Їхні дерева – як дитячі іграшки, всього якихось сім футів!»[3, с. 42]. Можна чітко відстежити саму комічність ситуації більше, аніж сатиру чи алюзію на певне явище.

Висновки. Аналіз різноманітних перекладів показує, що кожен із перекладачів виробив власну концепцію тлумачення гротеску, що відображає не лише індивідуальний стиль, а й культурно-історичний контекст часу. Аналізуючи різні переклади художнього тексту Джонатана Свіфта розуміємо, що Ю. Лісняк фокусувався на гуманістичній моралі, збереженні класичності літератури, прим'якшуванні та зменшенні деформаційності образів. Перекладач Р. Доценко зберігає комічність і гіперболічність, що є більш наближеним до Свіфтівського гротеску. М. Іванов пропонує адаптований, комунікативно сучасний переклад, у якому гротеск стає інструментом культурного діалогу, в якому фокус падає більше на комічність аніж сатиричність.

Отже, українська школа перекладу демонструє здатність не лише передавати зміст оригіналу, але й активно інтерпретувати художні прийоми, створюючи новий культурний контекст, у якому гротеск Джонатана Свіфта продовжує виконувати свою критичну й пізнавальну функцію. Таким чином, гротеск у перекладі виконує культуроінтерпретаційну функцію, він не лише передає художній прийом, а й адаптовує його до сучасного українського світогляду. Отже, українська перекладацька сфера демонструє еволюцію сприйняття гротеску: від морально-дидактичного до постмодерного, іронічного тлумачення.

Література

1. Свіфт, Дж. *Мандри Гуллівера* / пер. з англ. Ю. Лісняка. Київ : Дніпро, 1983. 352 с.
2. Свіфт, Дж. *Мандри Гуллівера* / пер. з англ. Р. Доценка. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. 320 с.
3. Свіфт, Дж. *Мандри Гуллівера* / пер. з англ. М. Іванова. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. 320 с.
4. Swift, J. *Gulliver's Travels. Part I: A Voyage to Lilliput*. London : Penguin Classics, 2003. 298 p.

Пена Л.І.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника

СТЕФАНИКОЗНАВЧІ СТУДІЇ МИКОЛИ ЛЕСЮКА

Анотація. У статті проаналізовано внесок професора Миколи Лесюка в лінгвістичне стефаникознавство, акцентовано на тих його публікаціях, які стосуються висвітлення різнорівневих (лексичних, граматичних та ін.) мовних особливостей ідіостилю новеліста. Особливу увагу звернуто на «Словник мови художніх творів Василя Стефаника (фрагмент)».

Ключові слова: лінгвістичне стефаникознавство, Василь Стефаник, Микола Лесюк, «Словник мови художніх творів Василя Стефаника (фрагмент)», ідіостиль.

Pena L. Stefanical studies of Mykola Lesiuk. The article analyzes the contribution of Professor Mykola Lesiuk to linguistic Stefanyk studies, focusing on those of his publications that relate to the coverage of different-level (lexical, grammatical) linguistic features of the novelist's idiostyle. Special attention is paid to the "Dictionary of the Language of the Works of Vasyl Stefanyk (fragment)".

Key words: linguistic Stefanyk studies, Vasyl Stefanyk, Mykola Lesiuk, "Dictionary of the Language of the Works of Vasyl Stefanyk (fragment)", idiostyle.